

DOKUMENT I POLITIKAVE PUBLIKE ANALIZË E VEPRIMIT TË INSTITUCIONEVE, ME FOKUS TE QENDRAT PËR PUNË SOCIALE NË RASTET E DHUNËS DIGJITALE ME BAZË GJINORE

Përmbajtja

Shkurtesa	3
Përmbledhje ekzekutive	4
1. Hyrje	5
1.1. Terminologjia	6
2. Metodologjia	6
3. Bartësit e të drejtave dhe detyrimeve	9
4. Kuptimi i DhDBGj-së dhe veprimi i qendrave për punë sociale.....	9
5. Kuptimi i DhDBGj-së dhe veprimi nga ana e policisë	19
6. Kuptimi i DhDBGj-së dhe veprimi i prokurorisë publike dhe gjyqësorit.....	20
7. Përfundime.....	20
8. Rekomandime	21

Ky dokument është përgatitur me ndihmën financiare të Bashkimit Evropian. Përmbajtja e këtij dokumenti është përgjegjësi e vetme e Iniciativës për Perspektivë Evropiane / Gratë e reja kundër dhunës në online] dhe nuk i pasqyron domosdoshmërisht pikëpamjet e Bashkimit Evropian. Bashkimi Evropian nuk është përgjegjës për asnjë përdorim të informacionit që është i përfshirë këtu.

Shkurtesa

DhDBGj	Dhuna digjitale me bazë gjinore
Konventa e Stambollit	Konventa e Këshillit të Evropës për Parandalimin dhe Luftimin e Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje
GREVIO	Grupi i ekspertëve për monitorimin e zbatimit të Konventës së Stambollit
IP QNPS	Institucioni Publik Qendra Ndërkomunale për Punë Sociale

Përmbledhje ekzekutive

Ky dokument i politikave publike shqyrton kornizën institucionale dhe praktikën e veprimit në rastet e dhunës digjitale me bazë gjinore në Republikën e Maqedonisë së Veriut. Në këtë kontekst, Direktiva (BE) 2024/1385 për Luftimin e Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje përdoret si kornizë kryesore referuese për vlerësimin e shkallës së harmonizimit në kuptimin dhe trajtimin e konceptit të dhunës digjitale me bazë gjinore.

Përveç kësaj, analiza mbështetet edhe në standardet përkatëse ndërkombëtare të përcaktuara nga Konventa e Stambollit, si dhe në Rekomandimin e Përgjithshëm nr. 1 (2021) të GREVIO-s për dimensionin digjital të dhunës ndaj grave dhe raportin shpjegues të Konventës. Këto instrumente shërbejnë si bazë normative dhe standardizuese për përcaktimin e kriterëve për veprim të duhur institucional.

Në dokument paraqitet analiza e nevojave të institucioneve për trajtim më efikas të dhunës digjitale me bazë gjinore, e përfutur përmes analizës së të dhënave tashmë të disponueshme (të dhëna sekondare) dhe analizës së gjetjeve të marra nga një pyetësor i realizuar me 44 të punësuar nga 24 Qendra për Punë Sociale në Maqedoninë e Veriut, me qëllim të vlerësimit të reagimit institucional në rastet e dhunës digjitale me bazë gjinore (DhDBGj) ndaj grave dhe vajzave (të dhëna primare).

Rezultatet tregojnë se ekziston një nivel bazë i ndërgjegjësimit dhe njohjes së formave të ndryshme të DhDBGj-së, ku më së shpeshti identifikohen: shpërndarja e përmbytjeve intime pa pëlqim, ngacmimi seksual përmes rrjeteve sociale, shantazhi digjital dhe turpërimi online. Megjithatë, një pjesë e konsiderueshme e të anketuarve nuk kanë një kuptim plotësisht të harmonizuar të konceptit, ndërsa dhuna digjitale më së shpeshti regjistrohet si pjesë e dhunës psikologjike ose familjare, në vend që të trajtohet si një formë e veçantë.

Sa i përket veprimit institucional, pothuajse gjysma e qendrave nuk e përdorin protokollin multisektorial, për shkak të vlerësimit se ai nuk është mjaftueshëm i zbatueshëm në rastet e DhDBGj-së. Nga ana tjetër, vlerësimi i rrezikut kryhet në shumicën e rasteve, por mungojnë mjetet e specializuara për vlerësimin e rrezikut digjital ndaj sigurisë së viktimës. Për më tepër, shumica e të punësuarve konsiderojnë se korniza ekzistuese ligjore nuk është mjaftueshëm e qartë në pjesën që lidhet me masat urgjente të mbrojtjes në rastet e DhDBGj-së ose të dhunës që përfshin edhe një komponent digjital.

Një sfidë serioze strukturore paraqet mungesa e trajnimeve të specializuara. Pothuajse dy të tretat e të anketuarve nuk kanë ndjekur asnjëherë trajnim për DhDBGj-në, ndërsa njohuritë për aspektet juridike dhe menaxhimin e provave digjitale janë vlerësuar si mesatare ose të pamjaftueshme. Më shumë se 60% e qendrave nuk kanë udhëzime të qarta për ruajtjen dhe trajtimin e provave digjitale, gjë që paraqet rrezik për efektivitetin e procedurave.

Sfida më e madhe për viktimat është viktimizimi dytësor, i identifikuar nga pothuajse dy të tretat e të anketuarve. Reagimi i ngadaltë, qasja e pamjaftueshme e ndjeshme dhe mungesa e kushteve konfidenciale për raportim e ulin më tej besimin në institucione. Më shumë se një e katërta e qendrave vlerësojnë se nuk ofrojnë mbështetje të përshtatshme, ndërsa shërbimi më i disponueshëm është mbështetja psikologjike.

Megjithëse ekziston bashkëpunim me policinë, prokuroritë publike dhe shkollat, koordinimi ndërinstitutional është vlerësuar si i pamjaftueshëm i strukturuar. Nevojiten mekanizma më të qartë për shkëmbimin e informacionit dhe ndërhyrje më e shpejtë.

Gjetjet tregojnë se sistemi ka një kornizë bazë institucionale për veprim, por i mungojnë specializimi, standardizimi, gatishmëria teknike dhe edukimi sistematik. Për të forcuar reagimin institucional, është e nevojshme: futja e trajnimeve të specializuara dhe të detyrueshme, zhvillimi i procedurave të qarta për trajtimin e provave digjitale, standardizimi i vlerësimit të rrezikut, përmirësimi i operacionalizimit ligjor dhe vendosja e një koordinimi më efikas multisektorial.

Bazuar në analizën e kryer, dokumenti propozon një sërë rekomandimesh për përmirësimin e veprimit të institucioneve, përmes forcimit të kapaciteteve të tyre për të vepruar në rastet e DhDBGj-së dhe forcimit të bashkëpunimit ndërinstitutional.

1. Hyrje

Dhuna digjitale me bazë gjinore përfaqëson një formë gjithnjë e më të përhapur të dhunës ndaj grave dhe vajzave, e cila kryhet, vazhdon ose intensifikohet përmes përdorimit të teknologjive të informacionit dhe komunikimit. Megjithatë në thelb nuk përfaqëson një formë të re të dhunës me bazë gjinore, hapësira digjitale krijojnë një dinamikë specifike të kryerjes së saj, mundëson ekspozim më të gjerë publik të viktimave dhe shkakton pasoja afatgjata, gjë që në mënyrë të pashmangshme imponon nevojën për një përgjigje të përshtatur ligjore dhe institucionale, me fokus te viktimat. Ky fenomen përfshin të gjitha format e ngacmimit, kërcënimeve, shantazhit, keqtrajtimit ose shpërndarjes së paautorizuar të përmbajtjeve që kryhen përmes teknologjive të informacionit dhe komunikimit, ndërsa më së shpeshti dhe në mënyrë disproporcionale i kanë në shënjestër gratë dhe vajzat për shkak të seksit ose gjinisë së tyre.¹

Republika e Maqedonisë së Veriut, duke ndjekur trendet globale dhe standardet ndërkombëtare, e njeh nevojën për një përgjigje institucionale të përfortuar për parandalimin dhe mbrojtjen nga dhuna me bazë gjinore. Në vitin 2021 u miratua Ligji për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Dhuna ndaj Grave dhe Dhuna në Familje, me të cilin ngacmimi seksual në internet njihet si një formë e veçantë e dhunës me bazë gjinore, ndërsa ndër parimet mbi të cilat bazohet ligji u parashikua edhe parimi i kujdesit të duhur të institucioneve për parandalimin, mbrojtjen, hetimin dhe sanksionimin e të gjitha formave të dhunës ndaj grave.² Megjithatë, zhvillimi i shpejtë i teknologjisë vazhdimisht hap mundësi të reja për keqpërdorim, të cilat nuk janë parashikuar plotësisht nga legjislacioni ekzistues.

Duke pasur parasysh përpjekjet e shtetit për harmonizim me të drejtën e Bashkimit Evropian në kuadër të procesit të anëtarësimit, si dhe angazhimin kombëtar për zbatimin e plotë të Konventës së Stambollit, me këtë dokument ofrojmë një analizë të kornizës institucionale dhe të veprimit të institucioneve në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe evropiane në rastet e DhDBGj-së. Qëllimi i këtij dokumenti të politikave publike është që, përmes një qasjeje të argumentuar dhe të bazuar në prova, të identifikojë sfidat kryesore në veprimin e institucioneve brenda sistemit të mbrojtjes nga dhuna digjitale me bazë gjinore dhe të ofrojë

¹ Shih: UN Women, Online and ICT-facilitated violence against women and girls, 2022; UNDP, Analiza e legjislacionit lidhur me dhunën me bazë gjinore të mundësuar nga teknologjia, 2024; Direktiva (BE) 2024/1385 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit për Luftimin e Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje, me të cilën format digjitale të dhunës me bazë gjinore njihen si objekt i veçantë i rregullimit, duke pasur parasysh ndikimin e tyre disproporционаl ndaj grave dhe vajzave.

² Ligji për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Dhuna ndaj Grave dhe Dhuna në Familje, „Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut“ nr. 24/21 dhe 39/25

rekomandime konkrete për tejkalimin e tyre, të cilat vijnë edhe nga vetë profesionistët e përfshirë në institucione, me fokus të veçantë të qendrat për punë sociale.

1.1. Terminologjia

Megjithëse Direktiva (BE) 2024/1385 nuk vendos një term të vetëm të përgjithshëm, ajo e njeh qartë dhunën me bazë gjinore të kryer përmes përdorimit të teknologjive të informacionit dhe komunikimit, duke përcaktuar vepra konkrete penale si ngacmimi online, përndjekja dhe shpërndarja e paautorizuar e përmbajtjeve intime. Një qasje e ngjashme është e pranishme edhe në legjislacionin kombëtar, ku dimensionin digjital të dhunës me bazë gjinore rregullohet përmes veprave të veçanta penale dhe masave mbrojtëse, pa përdorimin e një termi të vetëm të përgjithshëm. Nga ana tjetër, UN Women, përmes dokumenteve strategjike dhe ekspertëve, përdor termin dhunë ndaj grave dhe vajzave të mundësuar nga teknologjia, duke theksuar se përdorimi i teknologjive nuk krijon forma të reja dhune, por i përforcon format ekzistuese të dhunës me bazë gjinore, ndërsa GREVIO thekson se dimensionin digjital duhet të përfshihet në mënyrë sistematike në parandalimin, mbrojtjen dhe qasjen në drejtësi, në përputhje me Konventën e Stambollit.

E gjithë kjo tregon se, megjithëse kornizat ligjore e njohin dhe e rregullojnë dhunën në hapësirën digjitale, ato e bëjnë këtë përmes qasjeve të ndryshme dhe pa një terminologji të përbashkët. Për shkak të asaj që u tha më sipër, në këtë dokument përdoret termi dhunë digjitale me bazë gjinore si një koncept i përbashkët analitik për lidhjen e qasjeve normative evropiane, kombëtare dhe ndërkombëtare, i cili mundëson harmonizim terminologjik dhe përbën bazë për politika dhe rekomandime të mëtejshme të orientuara drejt një përgjigjeje institucionale më efektive. Gjatë analizës së akteve, do të përdoret termi që përdor secili akt veçmas.

2. Metodologjia

Me qëllim të përcaktimit të gjendjes së veprimit në rastet e DhDBGj-së dhe të nevojave të institucioneve për trajtim më efikas të dhunës digjitale me bazë gjinore, metodologjia për hartimin e këtij dokumenti përdor një qasje të kombinuar për mbledhjen e të dhënave. Kjo do të thotë se një pjesë e të dhënave është siguruar përmes analizës së të dhënave tashmë të disponueshme³ (të dhëna sekondare) dhe analizës së gjetjeve të marra nga një pyetësor i realizuar me të punësuarit në qendrat për punë sociale në Maqedoninë e Veriut, me qëllim vlerësimin e përgjigjes institucionale në rastet e dhunës digjitale me bazë gjinore (DhDBGj) ndaj grave dhe vajzave (të dhëna primare).

Analiza është përgatitur përmes një procesi transparent, pjesëmarrës dhe gjithëpërfshirës, duke pasur parasysh se të punësuarit në qendrat për punë sociale morën pjesë me përgjigjet e tyre në hartimin e përfundimeve dhe rekomandimeve të këtij dokumenti. Prandaj, në kuadër të qasjes metodologjike për përgatitjen e dokumentit, u hartua një pyetësor për të punësuarit në qendrat për punë sociale në vend, përmes pyetjeve të të cilit u fitua një pasqyrë më e mirë mbi përvojat dhe mendimet e ndryshme të të anketuarve/anketuarave, të cilat do të

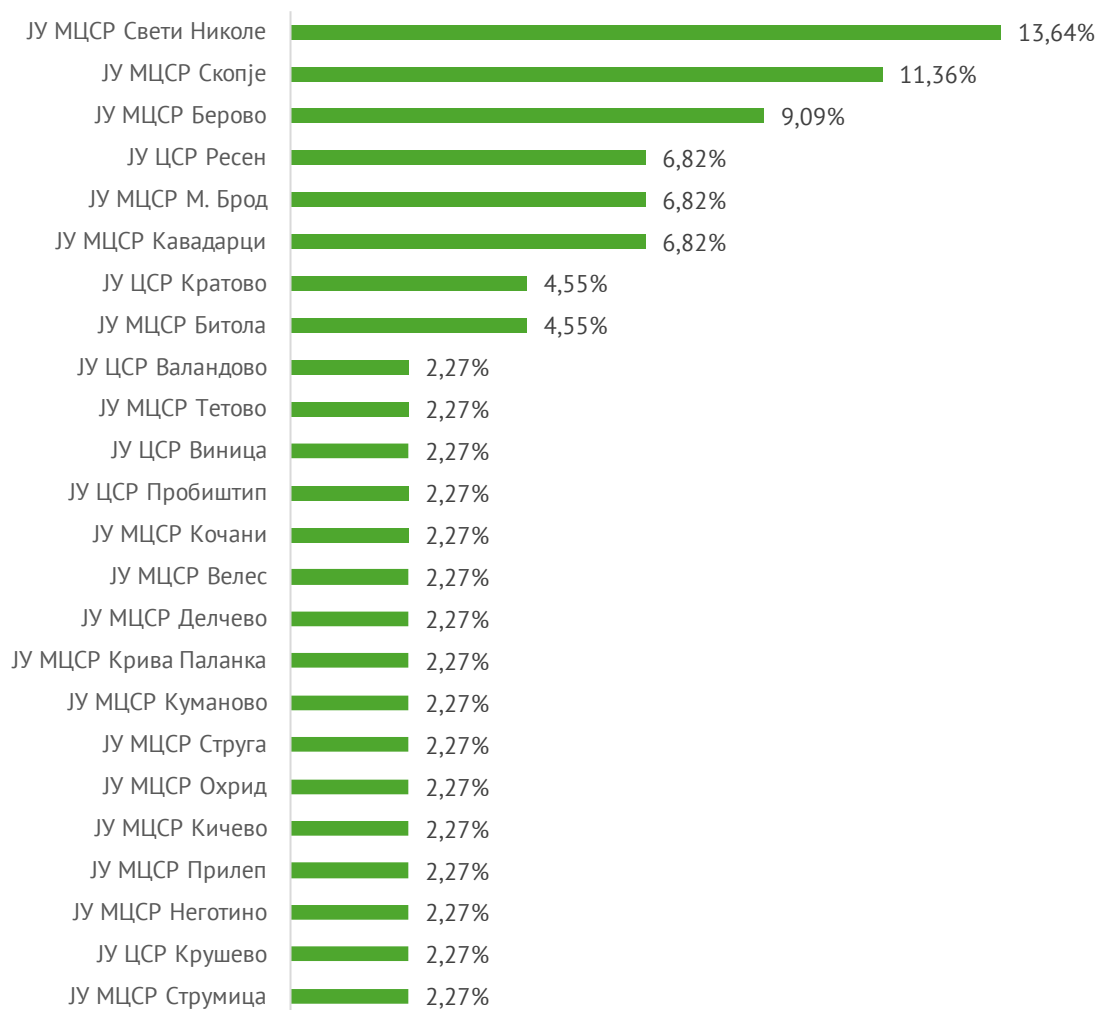
³ Në këtë pjesë përdoren në mënyrë themelore të dhënat nga Analiza e gjendjes së dhunës me bazë gjinore të mundësuar nga teknologjia në Maqedoninë e Veriut, UNDP, 2024, autore Neda Çallovska Dimovska, në dispozicion në linkun e mëposhtëm: <https://www.undp.org/north-macedonia/publications/analysis-technology-facilitated-gender-based-violence>

kontribuonin në përmirësimin e funksionimit të sistemit për parandalimin e dhunës digjitale me bazë gjinore (DhDBGj) ndaj grave dhe vajzave.

Në shtetin tonë ka gjithsej 34 qytete, prej të cilave Qendra për Punë Sociale ekzistojnë në 29 qytete, përkatësisht në 85,0% të qyteteve, ndërsa në 5 qytete (15,0%) nuk ka qendra të tilla. Këto janë Bogdanci, Makedonska Kamenica, Pehçeva, Demir Kapija dhe Gostivari, të cilat bien nën juridiksionin e qendrave të qyteteve të tjera të afërta. Në qytetet ku ekzistojnë këto qendra, 22 prej tyre janë Qendra Ndërkomunale për Punë Sociale, ndërsa 7 prej tyre mbulojnë vetëm komunën në të cilën ndodhen. Ky pyetësor u plotësua nga përfaqësues të gjithsej 24 institucioneve të ndryshme, prej të cilave 18 Qendra Ndërkomunale për Punë Sociale dhe 6 Qendra për Punë Sociale. Nga Qendrat ekzistuese Ndërkomunale për Punë Sociale, nuk arritëm të marrim përgjigje nga qendrat në Dibër, Gjevgjeli, Radovish dhe Shtip.

Ndër përgjigjet, numri më i madh i përfaqësuesve/eve vjen nga Qendra Ndërkomunale për Punë Sociale në Sveti Nikollë me 13,64%, Shkupi me 11,36% dhe Berova me 9,09%, më pas vijnë Resnja, Makedonski Brodi dhe Kavadari me 6,84%, Manastiri dhe Kratova me 4,55%, ndërsa të tjerat me nga 2,27% secila (një i anketuar / një e anketuar). Në pjesën më të madhe të rasteve, Qendrat Ndërkomunale për Punë Sociale, përveç komunës në të cilën ndodhen, janë përgjegjëse edhe për të paktën një komunë tjetër, e shpeshherë edhe për dy komuna të tjera. Veçohet Qendra në Tetovë, nën juridiksionin e së cilës bëjnë pjesë edhe komunat e Bërvenicës, Zhelinës, Jegunovcës, Bogovinës dhe Tearcës, ndërsa në Qytetin e Shkupit janë të vendosura disa qendra që mbulojnë komuna të ndryshme të Shkupit.

Emri i Qendrës për Punë Sociale në të cilën punoni

IP QNPS - Institucioni Publik Qendra Ndërkomunale për Punë Sociale

IP QPS - Institucioni Publik Qendra për Punë Sociale

3. Bartësit e të drejtave dhe detyrimeve

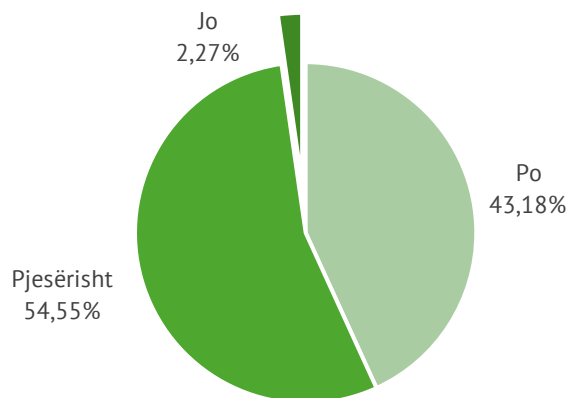
Bartësit kryesorë të mbrojtjes nga dhuna me bazë gjinore, duke përfshirë edhe manifestimet e saj digjitale, janë institucionet e pushtetit ekzekutiv, gjyqësor dhe lokal, si dhe organet e pavarura të parashikuara me ligj. Mekanizmat kryesorë institucionalë përfshijnë:

Institucioni	Kompetencat e përcaktuara me Ligj
Ministria e Politikës Sociale, Demografisë dhe të Rinjve	Hartimi i politikave dhe masave për parandalim dhe mbrojtje; koordinimi i sistemit të mbrojtjes; monitorimi i zbatimit të Ligjit; sigurimi i kushteve për funksionimin e shërbimeve mbështetëse për viktimat.
Qendrat për Punë Sociale	Pranimi i raportimeve për dhunë; vlerësimi i rrezikut; hartimi i planit individual të mbrojtjes; propozimi dhe zbatimi i masave urgjente dhe afatgjata të mbrojtjes; referimi i viktimave drejt shërbimeve përkatëse; monitorimi i gjendjes së viktimës
Ministria e Drejtësisë	Ofrimi i ndihmës juridike parësore dhe dytësore
Ministria e Punëve të Brendshme	Pranimi i raportimeve; ndërmarrja e masave urgjente për mbrojtje; garantimi i sigurisë së viktimës; ngritja e kallëzimeve penale; bashkëpunimi me institucionet e tjera
Prokuroria Publike	Veprimi mbi kallëzimet penale; ndërmarrja e veprimeve për ndjekje penale dhe sigurimi i provave; propozimi i masave mbrojtëse në kuadër të procedurës penale
Gjykatat	Vendimmarrja për masat urgjente dhe afatgjata mbrojtëse; vendimmarrja në procedurat kundërvajtëse dhe penale; ofrimi i mbrojtjes gjyqësore
Institucionet shëndetësore	Ofrimi i kujdesit shëndetësor; evidentimi i lëndimeve; njoftimi i institucioneve kompetente; sigurimi i dokumentacionit mjekësor
Institucionet arsimore	Mbrojtja e fëmijëve – viktimat ose dëshmitarë të dhunës; njoftimi i institucioneve kompetente; aktivitetet parandaluese
Njësitë e vetëqeverisjes lokale	Ofrimi dhe mbështetja e shërbimeve lokale; aktivitete parandaluese; bashkëpunimi me institucionet dhe OJQ-të
Organizatat e shoqërisë civile – ofruesit e shërbimeve	Ofrimi i shërbimeve të specializuara mbështetëse; bashkëpunimi me institucionet
Trupat koordinues dhe ndërinstitutionalë	Koordinimi i veprimit institucional; shkëmbimi i informacionit; avancimi i bashkëpunimit

4. Kuptimi i DhDBGj-së dhe veprimi i qendrave për punë sociale

Sa i përket kuptimit të nocionit të DhDBGj-së, të anketuarve iu kërkua të përgjigjeshin në mënyrë narrative se si e kuptojnë DhDBGj-në. U dhanë disa përgjigje gjithëpërfshirëse që përfshijnë një perspektivë më të gjerë mbi format dhe teknologjitë e informacionit dhe komunikimit përmes të cilave ajo mund të kryhet, por në pjesën më të madhe të rasteve përgjigjet e lidhin atë me dhunën që ndodh në rrjetet sociale.

A mendoni se në qendrën Tuaj ekziston një kuptim i përbashkët për atë se çfarë paraqet dhuna digjitale me bazë gjinore?

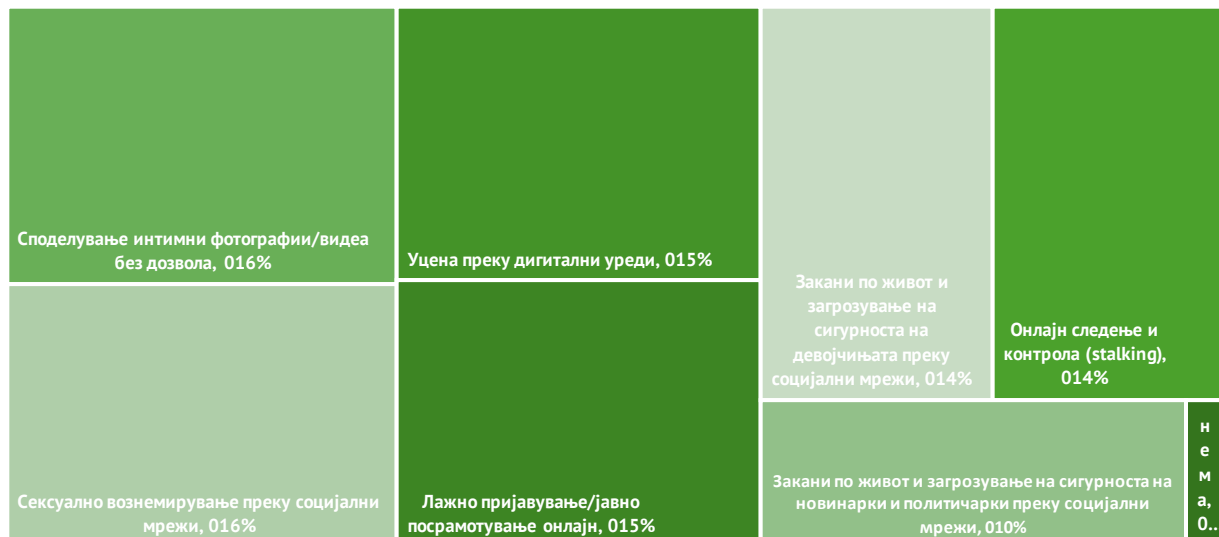

Pothuajse të gjithë të anketuarit konsiderojnë se në Qendrën ku punojnë ekziston një kuptim i përbashkët për atë se çfarë përfaqëson dhuna digjitale me bazë gjinore. 43.18% janë të sigurt për këtë, ndërsa 54.55% janë pjesërisht të sigurt. Vetëm 2.27% e të anketuarve/eve konsiderojnë se nuk ka qëndrim mbi këtë temë.

Shpërndarja e fotografive/videove intime pa leje është një nga format që u identifikua si forma më e shpeshtë e DhDBGj-së nga të anketuarit/at, e përmendur nga më shumë se 16% e tyre. Ngacmimi seksual përmes rrjeteve sociale (15.58%) dhe shantazhi

përmes pajisjeve digjitale (15.15%) u përmendën gjithashtu nga një numër i madh i të anketuarve/eve, si edhe raportimi i rremë dhe turpërimi publik online (14.72%), si dhe kërcënimet ndaj jetës dhe cenimi i sigurisë së vajzave përmes rrjeteve sociale dhe ndjekja dhe kontrolli online (nga 13.18% secila). Vetëm 9.52% e të anketuarve/eve në kërcënimet ndaj jetës dhe cenimin e sigurisë së gazetareve dhe politikanëve përmes rrjeteve sociale njohin ndonjë formë të DhDBGj-së. Është e rëndësishme të theksohet se 4.54% e të anketuarve/eve, në përvojën e tyre të deritanishme, nuk janë përballur me një formë të tillë dhune! (njëri prej të anketuarve/eve është nga Resnja dhe Vinica).

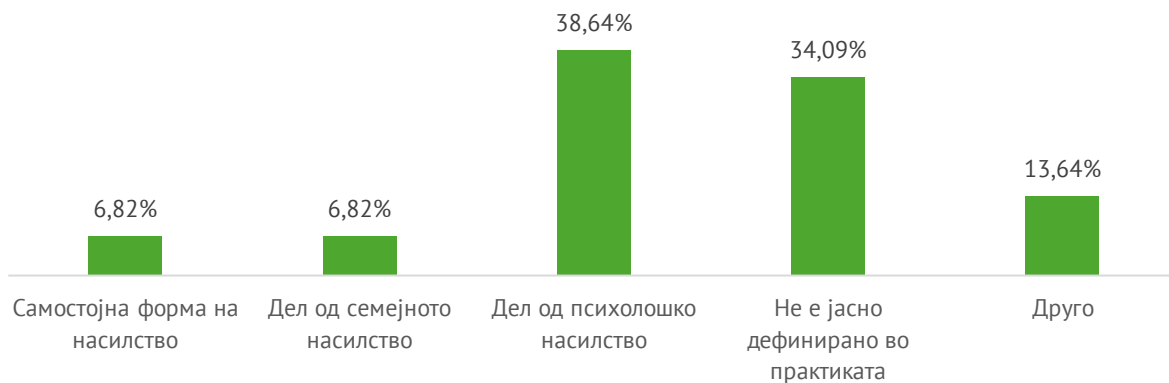
Cilat forma të dhunës digjitale me bazë gjinore i njihni në praktikë?

Pothuajse dyzet për qind e të anketuarve/eve (38.64%) deklaruan se dhunën digjitale e trajtojnë si pjesë të dhunës psikologjike. Ajo trajtohet gjithashtu si pjesë e dhunës në familje nga 6.82% e të anketuarve/eve, ndërsa më shumë se një e treta (34.09%) konsiderojnë se nuk ekziston një praktikë e qartë e përcaktuar se si duhet vepruar në raste të tilla. Një pjesë e të anketuarve/eve (13.64%) e trajtojnë atë edhe si një kombinim të dhunës në familje dhe dhunës

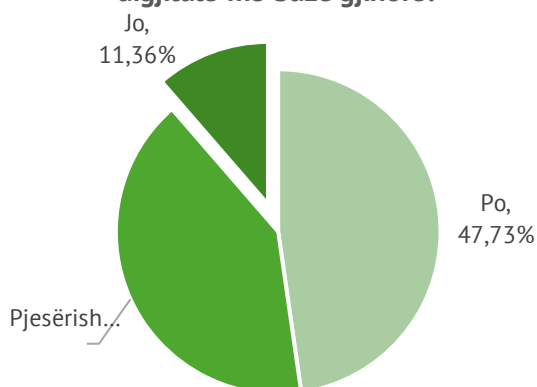
me bazë gjinore, dhunës kibernetike ose çdo formë dhune që kryhet përmes internetit. Vetëm 6.82% e të anketuarve/eve konsiderojnë se dhuna digjitale me bazë gjinore duhet të trajtohet si një formë e pavarur e dhunës.

Si e trajtoni dhunën digjitale?

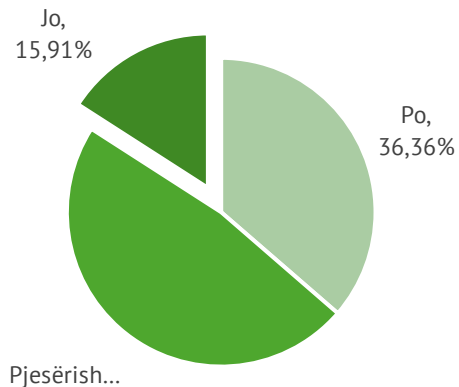
Pjesa e tretë e pyetësorit ishte e orientuar drejt sigurimit të një pasqyre më të qartë mbi veprimin e Qendrave në përputhje me detyrimet ligjore.

A e përdor Qendra protokollin multisektorial në rastet e dhunës digjitale me bazë gjinore?

Pothuajse gjysma e të anketuarve/eve, 47.73%, deklaruan se e përdorin protokollin multisektorial në rastet e dhunës digjitale me bazë gjinore, ndërsa 40.91% thanë se e përdorin atë vetëm pjesërisht në raste të tilla. 11.36% nuk e përdorin fare këtë protokoll. Theksohet se në këto përqindje janë përfshirë edhe ata/të anketuar/a që më parë kishin deklaruar se nuk janë përballur me asnjë formë të DhDBGj-së.

A është protokoll multisektorial në rastet e dhunës digjitale me bazë gjinore praktik dhe i mjaftueshëm për të mundësuar reagim të shpejtë gjatë veprimit?

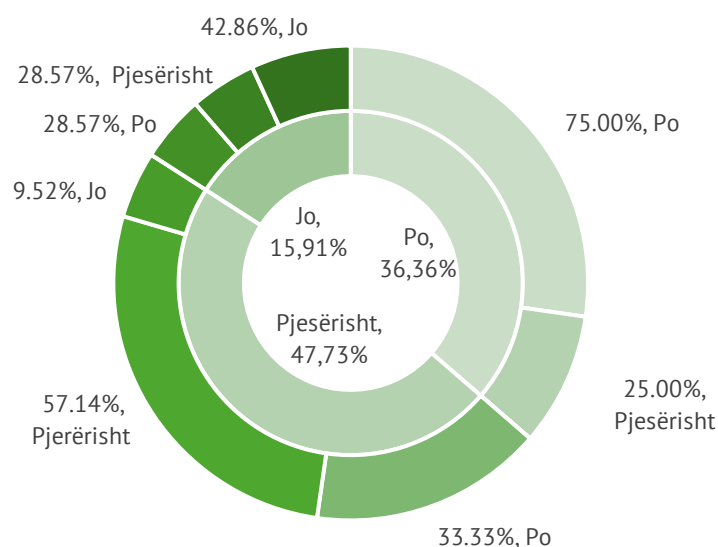

Megjithatë, 36.36% e numrit të përgjithshëm të të anketuarve/eve konsiderojnë se ky protokoll është praktik dhe i mjaftueshëm për të mundësuar reagim të shpejtë gjatë veprimit, ndërsa 47.73% vlerësojnë se ai është i mjaftueshëm. 15.91% konsiderojnë se një protokoll i tillë nuk është i mjaftueshëm për reagim të shpejtë gjatë veprimit.

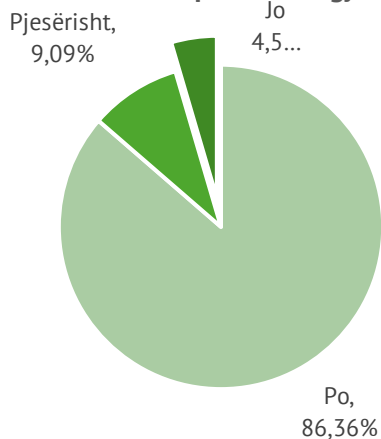
Pas krahasimit të përgjigjeve të dy pyetjeve të mëparshme, u fitua një pasqyrë interesante mbi mendimin që të anketuarit/at kanë lidhur me praktikën e protokollit multisektorial. Nga 47.73% që u përgjigjën se Qendra ku punojnë e përdor këtë protokoll, 75% konsiderojnë se ai është praktik dhe i mjaftueshëm për reagim të

shpejtë gjatë veprimit, ndërsa 25% konsiderojnë se ai është i mjaftueshëm. Nga 40.91% që kanë deklaruar se Qendra ku punojnë e përdor protokollin vetëm pjesërisht, shumica (57.14%) konsiderojnë se ai është vetëm mjaftueshëm praktik. 33.33% konsiderojnë se ai është i mjaftueshëm për reagim të shpejtë dhe mjaftueshëm praktik, ndërsa 9.52% e këtyre të anketuarve/eve konsiderojnë se ai është jopraktik dhe i pamjaftueshëm për reagim të shpejtë gjatë veprimit. Mendimet e të anketuarve/eve që punojnë në Qendra të cilat nuk e përdorin protokollin multisektorial, që përbëjnë 15.91% të numrit të përgjithshëm, janë relativisht të balancuara: nga 28.57% konsiderojnë se puna me të do të ishte pozitive ose pjesërisht pozitive, ndërsa 42.86% e mbetur konsiderojnë se ai nuk do të kontribuonte në efikasitetin dhe shpejtësinë e veprimit.

Pasqyrë e punës me protokollin multisektorial dhe dobishmëria e tij

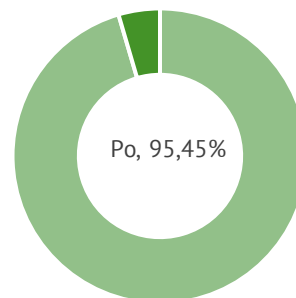
A bëhet vlerësimi i rrezikut kur dhuna ka komponentë digjitale?

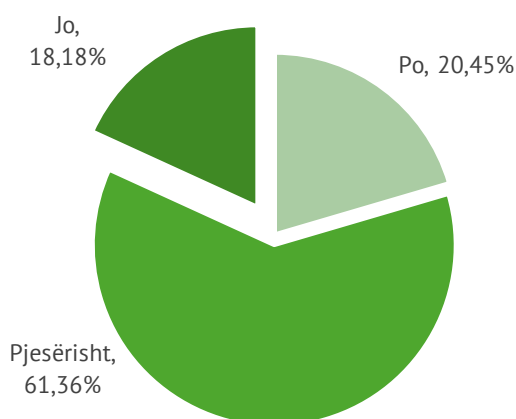
Pothuajse në të gjitha Qendrat (95.45%), gjatë vlerësimit të rrezikut merret parasysh rreziku për viktimën dhe për fëmijët, nëse ka të tillë.

Vetëm në 4.55% të përgjigjeve është theksuar se në Qendrën ku punojnë të anketuarit/at nuk kryhet vlerësim i rrezikut kur dhuna ka një komponent digjital. Në pjesën më të madhe të rasteve të tjera (86.36%), një vlerësim i tillë kryhet në mënyrë të qartë, ndërsa në 9.09% vetëm pjesërisht.

A merret parasysh dhuna digjitale gjatë vlerësimit të rrezikut ndaj viktimës dhe fëmijëve, nëse ekzistojnë?

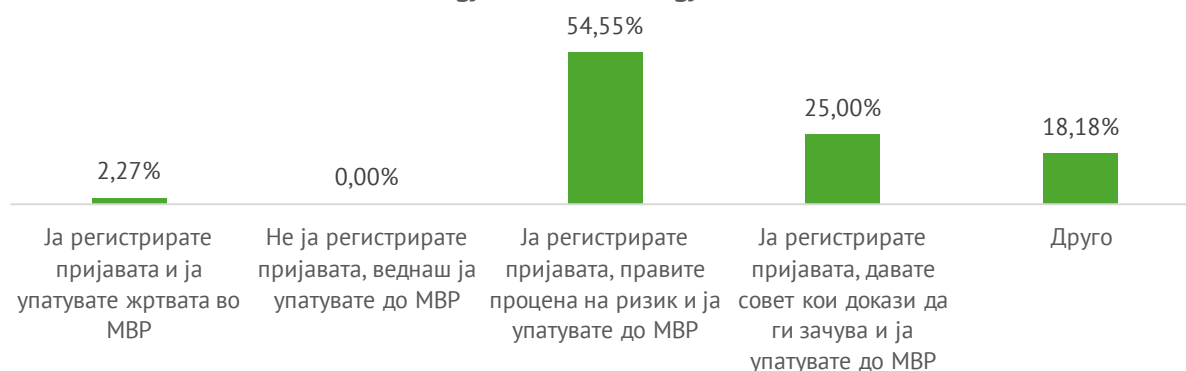

A është ajo që parashikon Ligji për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Dhuna ndaj Grave dhe Dhuna në Familje, në pjesën e masave që mund të shqiptohen nga gjykata civile, e mjaftueshme dhe e qartë për të siguruar mbrojtje nga dhuna digjitale me bazë gjinore

Të anketuarit/at, në pjesën më të madhe, konsiderojnë se Ligji për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Dhuna ndaj Grave dhe Dhuna në Familje, në pjesën e masave që mund të shqiptohen nga gjykata civile, nuk është mjaftueshëm i qartë dhe i plotë për të siguruar mbrojtje nga dhuna digjitale me bazë gjinore, ose është vetëm pjesërisht i tillë, përkatësisht 18.18% dhe 61.36%. Vetëm 20.45% konsiderojnë se Ligji është mjaftueshëm i qartë në këtë aspekt.

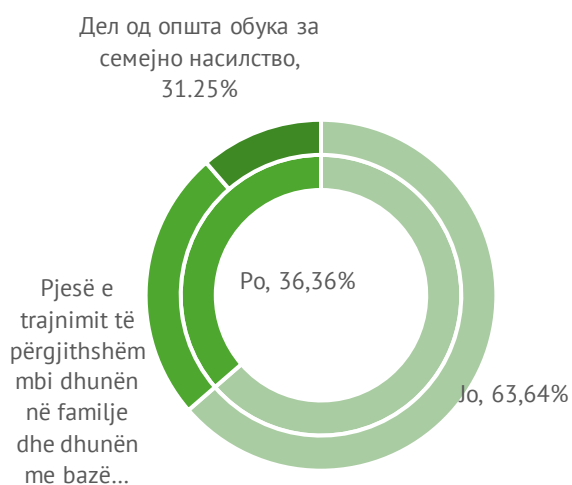
A mund të përshkruani se si veproni në rast të një raportimi të dhunës digjitale me bazë gjinore?

Sa i përket veprimit në rast të një raportimi për dhunë digjitale me bazë gjinore, shumica e të anketuarve/eve (54.55%) deklaruan se veprojnë duke regjistruar raportimin, duke kryer vlerësim të rrezikut dhe duke i referuar viktimat në Ministrinë e Punëve të Brendshme. Njëzet e pesë për qind deklaruan se, përveç kësaj, japin edhe këshilla për ruajtjen e provave, ndërsa vetëm 2.27% thjesht regjistrojnë raportimin dhe e referojnë viktimën në MPB. Ndër 18.18% të mbetur, ku përfshihen edhe ata/të cilët deri më tani nuk janë përballur me raste të tilla (9.09%), u identifikuan edhe praktika të tjera të modifikuara. Një pjesë e tyre deklaruan se para referimit në MPB, dhe pas kryerjes së vlerësimit të rrezikut, "mblidhen të dhëna dhe jepen udhëzime për iniciimin e procedurës për masa të përkohshme për mbrojtje nga dhuna me bazë gjinore", ndërsa disa të tjerë i kushtojnë vëmendje viktimizimit të viktimës dhe e shoqërojnë atë gjatë gjithë procedurës, duke përfshirë plotësimin e pyetësorëve dhe intervistimin në MPB. Një pjesë e tyre, nga ana tjetër, nuk e referojnë viktimën në polici, por vetëm kryejnë vlerësimin e rrezikut.

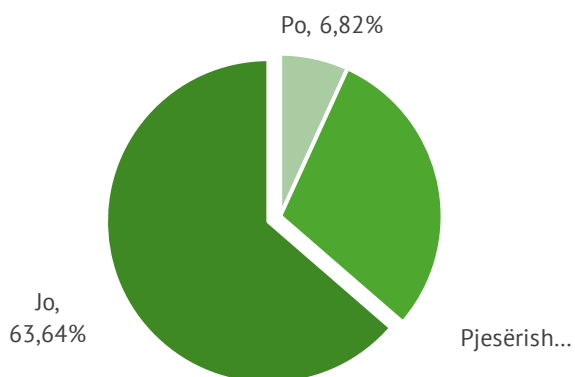
Pjesa e katërt e këtij pyetësori u fokusua në kapacitetet e Qendrave për Punë Sociale, si dhe në realizimin e trajnimeve për të punësuarit e tyre me qëllim edukimin e mëtijshëm profesional.

A kanë ndjekur të punësuarit trajnim për dhunën digjitale me bazë gjinore?

Megjithatë, nga përgjigjet në pyetjen e katërmëdhjetë të pyetësorit, arrihet në përfundimin se këto trajnime zhvillohen shumë rrallë. Pothuajse dy të tretat e të anketuarve/eve (63.64%) deklaruan se nuk kanë marrë kurrë pjesë në asnjë trajnim që lidhet me dhunën digjitale me bazë gjinore. Nga tridhjetë e gjashtë për qind e mbetur që kanë ndjekur ndonjë trajnim, shumica (68.75%) kanë marrë pjesë në trajnime të përgjithshme mbi dhunën në familje dhe dhunën me bazë gjinore, ndërsa 31.25% kanë ndjekur trajnim vetëm për dhunën në familje.

A ka Qendra udhëzime të qarta për ruajtjen dhe trajtimin e provave digjitale?

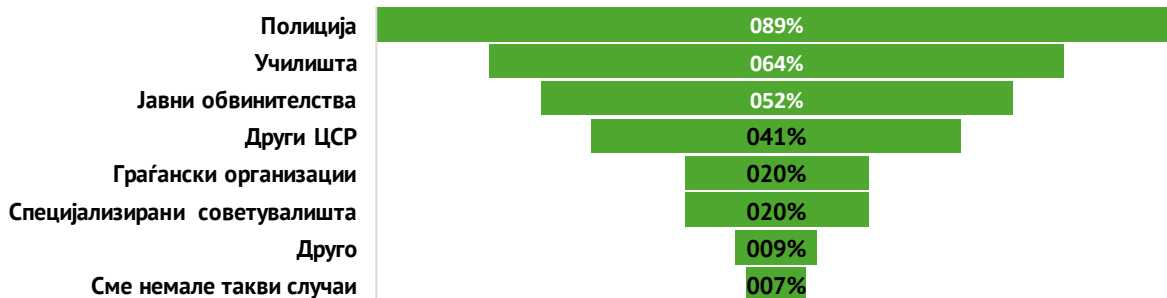
Më tej, të anketuarit/at u pyetën për nivelin e njohurive të të punësuarve në lidhje me tre segmente: njohjen e aspekteve juridike të DhDBGj-së, njohjen e pasojave psikologjike që ajo ka mbi viktimat, si dhe njohjen e punës me provat, përkatësisht sigurinë dhe mbrojtjen e tyre. Vlerësimi u bë me nota nga një deri në pesë, ku një përfaqësonte nivelin më të ulët dhe pesë nivelin më të lartë të njohurive. Përqindja më e madhe e të anketuarve/eve i vlerësoi njohuritë e të punësuarve me notën tre, përkatësisht 34.09% për segmentin e parë, 38.64% për të dytin dhe 29.55% për të tretin. Të anketuarit/at konsiderojnë se të punësuarit janë relativisht mirë të informuar për

pasojat psikologjike të DhDBGj-së mbi viktimat, ku 22.73% i vlerësuan me notën 4 dhe 18.18% me notën 5. Ndryshe nga kjo, ata vlerësojnë se të punësuarit nuk janë mjaftueshëm të njohur me dy aspektet e tjera.

Vlerësimi i nivelit të njohurive të të punësuarve për:	1	2	3	4	5
Aspektet juridike të dhunës digjitale me bazë gjinore	13.64%	31.82%	34.09%	13.64%	6.82%
Pasojat psikologjike mbi viktimat	6.82%	13.64%	38.64%	22.73%	18.18%
Siguria dhe mbrojtja e provave digjitale	18.18%	22.73%	29.55%	22.73%	6.82%

Qendrat, në pjesën më të madhe të rasteve (63.64%), nuk kanë marrë dhe as nuk kanë përcaktuar udhëzime të qarta për ruajtjen dhe menaxhimin e provave digjitale. 29.55% e të anketuarve/eve deklaruan se kjo është vetëm pjesërisht e qartë, ndërsa vetëm për 6.82% procedura për punën me këto prova është plotësisht e qartë. Kjo paraqet një sfidë serioze, pasi një nga faktorët kryesorë në rastet e DhDBGj-së janë pikërisht provat, ruajtja e tyre dhe qasja e mëvonshme në to.

A bashkëpunoni me këto institucione në rastet e dhunës digjitale:

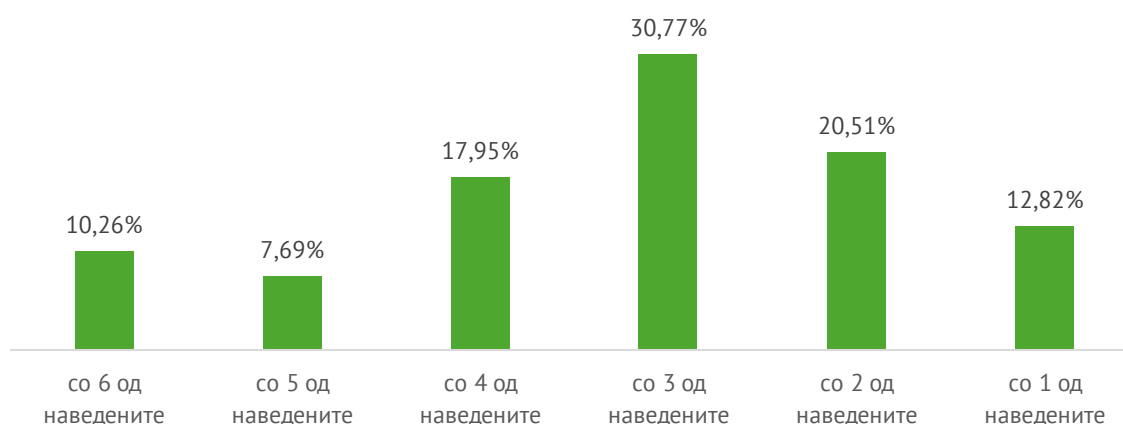

Të anketuarit/at, në pjesën më të madhe, deklaruan se gjatë trajtimit të rasteve të dhunës digjitale me bazë gjinore bashkëpunojnë me policinë (88.64%), ndërsa një pjesë e konsiderueshme bashkëpunojnë edhe me shkollat (63.64%). Gjithashtu bashkëpunohet edhe

me Prokuroritë Publike (52.27%), si dhe me Qendra të tjera për Punë Sociale (40.91%). Vetëm nga 20.45% e të anketuarve/eve deklaruan se bashkëpunojnë me organizatat e shoqërisë civile dhe me këshillimoret e specializuara. Duke pasur parasysh përqindjen e lartë të Qendrave që bashkëpunojnë me shkollat, vërehet se ky lloj dhune është gjithnjë e më i pranishëm edhe mes të rinjve.

Sipas deklaratave të të anketuarve/eve, bashkëpunimi më i shpeshtë zhvillohet me tri institucione ose organe nga ato të përmendura (30.77%), ku në shumicën e rasteve njëra prej tyre është Policia. Një përqindje e konsiderueshme bashkëpunon me të paktën dy nga institucionet e përmendura (20.51%) ose me katër institucione (17.95%). Në rastet kur të anketuarit/at deklaruan se bashkëpunojnë vetëm me një institucion (12.82%), ai institucion është Policia.

Bashkëpunimi me institucionet ose organet e tjera

Nga përgjigjet e të anketuarve/eve u veçuan disa sfida kryesore që përshkojnë punën e të gjitha Qendrave për Punë Sociale dhe me të cilat përballen kur paraqitet një viktimë e dhunës digjitale me bazë gjinore. Si sfida kryesore u identifikuan frika e viktimës për të raportuar rastin dhe siguri i mbrojtjes së saj adekuate, pamundësia për të siguruar prova, si dhe mungesa e pajisjeve të përshtatshme. Bashkëpunimi me institucionet u theksua gjithashtu si një sfidë e rëndësishme, ndërsa një pjesë e madhe e të anketuarve/eve theksuan se nuk ndihen mjaftueshëm të trajnuar për të punuar me raste të tilla. Si sfidë me të cilën përballen të punësuarit në Qendrat për Punë Sociale në rastet e DhDBGj-së përmendet edhe pamundësia për ta identifikuar atë si sjellje të dhunshme. Në vijim janë paraqitur disa nga komentet e dhëna lidhur me këtë pyetje:

“vështirësi në dëshmimin e dhunës, klasifikim jo i përshtatshëm në lidhje me llojin e saj (psikologjike, me bazë gjinore ose familjare), informim i pamjaftueshëm, kornizë ligjore e paqartë, mungesë trajnimesh për dhunën digjitale, ekipi nuk është i specializuar vetëm për dhunën në familje”

“provat që duhet të dorëzohen në gjykatë, mosbesimi i viktimës ndaj institucionit, ndërsa arsyeja është se, gjatë paraqitjes së propozimeve në gjykatë për mbrojtjen e viktimës, më së shpeshti nuk shqiptohen masa mbrojtëse”

“Nuk kemi hapësirë të përshtatshme. Jo gjithmonë viktima dëshiron të ndajë një pjesë të ngjarjes me ekipin profesional të QPS-së, por dëshiron të bisedojë vetëm me një profesionist të caktuar”

“Mungesa e burimeve për trajtimin e rasteve, mungesa e seriozitetit gjatë veprimit dhe mungesa e trajnimeve”

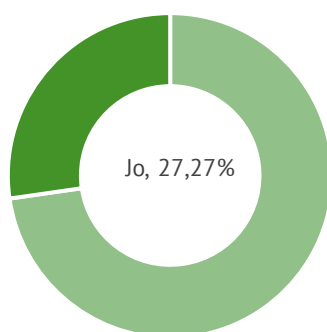
Është e rëndësishme të theksohet se 22.72% e të anketuarve/eve nuk iu përgjigjën kësaj pyetjeje, ndërsa pothuajse 10% deklaruan se deri më tani nuk janë përballur me një rast të tillë.

Në të kundërt, të anketuarit/at e identifikojnë ekspozimin e viktimave ndaj viktimizimit dytësor si sfidën më të madhe me të cilën përballen një viktimë e DhDBGj-së nëse vendos ta raportojë dhunën tek institucionet, dhe këtë e kanë theksuar 65.91% e tyre. Raportimi kryhet përpara një numri më të madh personash, ku jo gjithmonë ka gra që do ta pranonin raportimin nga gratë dhe vajzat. Mosmarrja mjaftueshëm seriozisht e rasteve, si dhe shpejtësia e reagimit nga institucionet, janë dy sfida të tjera të mëdha për viktimën që do të raportonte dhunë digjitale; të dyja këto janë identifikuar nga 43.18% e të anketuarve/eve. 22.73% konsiderojnë se institucionet nuk dinë si të veprojnë në raste të tilla.

Sipas mendimit tuaj, cilat janë sfidat më të shpeshta me të cilat përballen viktimat e dhunës digjitale me bazë gjinore kur vendosin ta raportojnë dhunën në institucione?

A ofron Qendra mbështetje të mjaftueshme në rastet e dhunës digjitale me bazë gjinore?

Më shumë se një e katërta e të anketuarve/eve (27.25%) deklaruan se Qendra në të cilën punojnë nuk ofron mbështetje të përshtatshme për viktimat në rastet e dhunës digjitale me bazë gjinore.

Ndër 72.73% e mbetur që deklaruan se Qendra ofron një lloj mbështetjeje, forma më e zakonshme është mbështetja psikologjike (63.64%). Gjithashtu, 40.91% deklaruan se ofrojnë këshillim verbal dhe udhëzime për referimin e viktimës te institucionet përkatëse, 25% i shoqërojnë viktimat pranë vetë institucioneve, ndërsa 11.36% i referojnë ato edhe te këshillimoret

ose organizatat e shoqërisë civile që ofrojnë ndihmë juridike dhe psikologjike.

Mënyrat në të cilat Qendra ofron mbështetje (në rastet e DhDBGj-së)

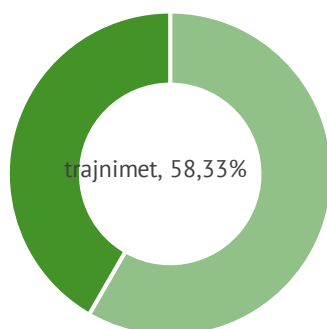
Në pyetjen lidhur me llojet e mbështetjes që ofron Qendra ku punojnë, përqindja më e madhe e të anketuarve/eve (42.31%) deklaroi se ajo ofron të paktën dy forma mbështetjeje për viktimat. Nga 26.92% e Qendrave ofrojnë një ose tri forma mbështetjeje, ndërsa vetëm 3.85% deklaruan se ofrojnë të gjitha llojet e mbështetjes. Kjo është raportuar nga IP Qendra për Punë Sociale “Resnjë”.

Sa nga mënyrat e lartpërmendura për mbështetje adekuate në rastet e dhunës digjitale me bazë gjinore i përdorni në punën tuaj?

Dy pyetjet e fundit kishin të bënin me komentet e të anketuarve/eve lidhur me masat që do të kontribuonin në përmirësimin e përgjigjes institucionale nga ana e Qendrave, si dhe masat që do të përmirësonin përgjigjen e koordinuar dhe multisektoriale të institucioneve në rastet e dhunës digjitale me bazë gjinore.

Cilat masa do të kontribuonin në përmirësimin e reagimit institucional nga QPS-të?

Si masa kryesore për përmirësimin e përgjigjes institucionale u identifikua mungesa dhe nevoja për trajnime të përshtatshme dhe të specializuara për këtë problematikë, të theksuara nga më shumë se 58% e të anketuarve/eve. Në disa raste u theksua edhe nevoja për bashkëpunim më të madh ndër-institucional, reagim më të mirë dhe më të shpejtë nga institucionet, gjë që do të mundësonte edhe identifikimin më të shpejtë të autorit të veprës. Ekzistenca e hapësirave të veçanta për dhënien e deklaratave u përmend gjithashtu si një masë e dobishme. Thëksohet se 18.18% e të anketuarve/eve nuk dhanë asnjë përgjigje

për këtë pyetje.

Po të njëjtët 18.18% e të anketuarve/ave nuk ofruan asnjë koment as lidhur me masat që, sipas tyre, do të kontribuonin në përmirësimin e përgjigjes së koordinuar dhe multisektoriale të institucioneve në rastet e dhunës digjitale me bazë gjinore. Edhe në këtë pjesë veçohet nevoja

për trajnime të specializuara, si dhe nevoja për bashkëpunim më të madh ndërinstytucional në drejtim të shkëmbimit të të dhënave dhe krijimit të “mekanizmave të shpejtë dhe adekuatë për ndërhyrje”. Sa i përket trajnimeve, të anketuarit/at konsiderojnë se ato duhet të organizohen në mënyrë të përbashkët me përfaqësues të të gjitha institucioneve kompetente.

5. Kuptimi i DhDBGj-së dhe veprimi nga ana e policisë

Analiza tregon se ndërmjet institucioneve dhe sektorit civil ekziston një pajtim i përgjithshëm se dhuna digjitale me bazë gjinore (DhDBGj) është një dukuri gjithnjë e më e shpeshtë. Megjithatë, përgjigja institucionale, veçanërisht brenda policisë, përballet me sfida serioze strukturore dhe operative.

Njësitë policore për krimin kompjuterik disponojnë burime të kufizuara njerëzore dhe teknike. Mungesa e kuadrit të specializuar, si dhe kuptimi i pamjaftueshëm i specifikave të DhDBGj-së, ndikojnë drejtpërdrejt në cilësinë dhe shpejtësinë e veprimit. Megjithatë një pjesë e zyrtarëve policorë kanë ndjekur trajnime për mbledhjen e provave elektronike, këto trajnime nuk kanë qenë të fokusuara posaçërisht në rastet e dhunës digjitale me bazë gjinore dhe as nuk kanë përfshirë një qasje të bazuar në nevojat e viktimave. Kjo krijon rrezik për riviktimizim dhe trajtim të pamjaftueshëm të ndjeshëm ndaj viktimës.

Për më tepër, vërehet pabarazi në kapacitetet ndërmjet departamenteve të ndryshme policore, gjë që rezulton me mbingarkimin e sektorëve të caktuar dhe zvogëlimin e mundësive për mbrojtje të shpejtë dhe efektive të viktimave. Gjithashtu mungojnë hapësira të veçanta, të pajisura në mënyrë adekuate për pranimin e viktimave që raportojnë DhDBGj, gjë që ndikon negativisht në ndjenjën e sigurisë dhe besimit ndaj institucionit.

Pajisja teknike paraqet një tjetër sfidë të rëndësishme. Mungesa e pajisjeve bashkëkohore dhe e licencave softuerike kufizon kapacitetin për mbledhjen dhe analizimin në kohë dhe me cilësi të provave digjitale. Bashkëpunimi ndërmjet sektorëve të ndryshëm policorë për krimin kibernetik, si dhe koordinimi me Prokurorinë Publike, nuk është në nivel të kënaqshëm. Procedurat administrative, veçanërisht shkëmbimi i dokumentacionit në formë të shkruar përmes postës elektronike zyrtare, shkaktojnë vonesa të konsiderueshme, ku dorëzimi i disa raporteve mund të zgjasë deri në dy muaj.

Megjithatë Qendra Hetimore pranë Prokurorisë Themelore Publike përmendet si shembull i një praktike pozitive, kapacitetet e saj janë të kufizuara dhe nevojitet forcim i mëtejshëm përmes rritjes së numrit të ekspertëve dhe avancimit të infrastrukturës teknike.

Një mangësi tjetër sistemore është mungesa e procedurave të qarta operative për veprim dhe koordinim në rastet e DhDBGj-së. Policia ka nevojë për zhvillimin e standardeve të ndërhyrjes, si dhe për trajnime të vazhdueshme dhe të specializuara, duke përfshirë trajnime për punën me viktimat nga grupet e marginalizuara, të cilat shpesh shprehin mosbesim dhe ndjenjë të mungesës së mbrojtjes.

Në përgjithësi, edhe pse ekziston një strukturë bazë institucionale për trajtimin e DhDBGj-së, është i domosdoshëm forcimi sistematik i burimeve njerëzore, pajisjeve teknike, koordinimit ndërinstytucional dhe qasjes së bazuar në të drejtat dhe nevojat e viktimave, me qëllim sigurimin e një përgjigjeje më efikase dhe më të ndjeshme ndaj viktimave.

6. Kuptimi i DhDBGj-së dhe veprimi i prokurorisë publike dhe gjyqësorit

Sa i përket sistemit të drejtësisë, analiza e të dhënave të disponueshme tregon se dhuna në familje vazhdon të jetë forma më e shpeshtë e dhunës që raportohet dhe njihet brenda prokurorisë publike. Pavarësisht faktit se dhuna me bazë gjinore po kryhet gjithnjë e më shpesh përmes mjeteve teknologjike dhe të informacionit, ende nuk janë vendosur trajnime sistematike dhe të specializuara për prokurorët publikë dhe gjyqtarët me qëllim të njohjes në kohë dhe trajtimit adekuat të formave të saj të ndryshme.

Sipas informacioneve të marra nga Akademia për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë, në vitin 2023 është realizuar një trajnim për veprën penale të përndjekjes, në kuadër të programit të rregullt të edukimit të vazhdueshëm, ndërsa për vitin 2024 nuk janë paraparë trajnime që lidhen në mënyrë specifike me DhDBGj-në. Megjithëse po bëhen përpjekje të konsiderueshme për forcimin e kapaciteteve të prokurorisë publike, gjyqësorit dhe policisë në fushën e shfrytëzimit seksual të fëmijëve përmes internetit dhe drejtpërdrejt, si dhe në fushën e trafikimit me njerëz, në këto programe nuk është integruar një analizë më e thellë e dimensionit gjinor të dhunës seksuale në internet, as një kuptim më i gjerë i dhunës digjitale si formë e dhunës me bazë gjinore.

Mungesa e njohurive të specializuara dhe sensibilizimi i kufizuar për këtë problematikë rezultojnë në faktin se një numër i konsiderueshëm i rasteve të raportuara refuzohen me arsyetimin se nuk i plotësojnë elementet e një vepre penale. Për më tepër, Prokuroria Publike rrallë e shfrytëzon mundësinë për të vepruar sipas detyrës zyrtare në raste të tilla, duke vlerësuar se vepra të tjera penale kanë prioritet më të lartë.

Megjithëse bashkëpunimi ndërmjet Prokurorisë Publike dhe policisë vlerësohet si cilësor, rrjedha e informacionit është e ngadaltë dhe nuk ekzistojnë protokolle apo standarde të veçanta për veprim të koordinuar në rastet e DhDBGj-së. Kjo ndikon më tej në efikasitetin dhe reagimin në kohë të institucioneve.

7. Përfundime

Analiza e kornizës institucionale dhe e praktikës së veprimit në rastet e DhDBGj-së në Republikën e Maqedonisë së Veriut tregon se ekziston një sistem formal i vendosur për mbrojtjen nga dhuna me bazë gjinore, por përshtatja e tij ndaj dimensionit digjital mbetet e kufizuar dhe e sistematizuar në mënyrë të pamjaftueshme.

Megjithëse institucionet në pjesën më të madhe e njohin ekzistencën e dhunës digjitale me bazë gjinore dhe shpeshësinë e saj, mungon një kuptim plotësisht i harmonizuar i konceptit dhe trajtimi i saj si një formë e veçantë e dhunës. Në praktikë, komponenti digjital më së shpeshti inkorporohet në kategoritë ekzistuese të dhunës psikologjike ose familjare, pa u evidentuar dimensionin digjital, gjë që çon në paqartësi juridike dhe operative.

Qendrat për Punë Sociale përbëjnë pikën kryesore të kontaktit të parë për viktimat, por ato përballen me mungesë të trajnimeve të specializuara, udhëzimeve të qarta për punën me provat digjitale dhe mjeteve të standardizuara për vlerësimin e rrezikut digjital. Megjithëse vlerësimi i rrezikut kryhet formalisht në shumicën e rasteve, ai jo gjithmonë i merr parasysh

rreziqet specifike të sigurisë që burojnë nga ekspozimi digjital. Mungesa e pajisjeve teknike dhe përgatitja e pamjaftueshme për ruajtjen e provave digjitale paraqesin sfida shtesë.

Policia disponon mekanizma bazë institucionale për trajtimin e rasteve të DhDBGj-së, por kapacitetet e saj janë të kufizuara për shkak të mungesës së kuadrit, pajisjeve teknike dhe ekspertizës së specializuar. Pabarazia në kapacitetet ndërmjet sektorëve të ndryshëm, si dhe rrjedha e ngadaltë e informacionit me Prokurorinë Publike, ndikojnë në efikasitetin e procedurave.

Brenda sistemit të drejtësisë, DhDBGj-ja ende nuk është integruar mjaftueshëm në programet e rregullta të trajnimit për prokurorët publikë dhe gjyqtarët. Mungesa e njohurive të specializuara dhe e sensibilitetit gjinor kontribuon në njohjen e kufizuar të rasteve të tilla dhe në refuzimin e tyre për arsye formalo-juridike. Për më tepër, mundësia e veprimit sipas detyrës zyrtare përdoret rrallë.

Bashkëpunimi ndërinstitutional ekziston, por nuk është mjaftueshëm i strukturuar dhe i formalizuar përmes protokolleve të veçanta për rastet e DhDBGj-së. Mungesa e procedurave të qarta operative dhe e standardeve për koordinim kontribuon në praktika të ndryshme dhe në mbrojtje të pabarabartë të viktimave.

Veçanërisht shqetësues është rreziku i viktimizimit dytësor. Viktimat shpesh përballen me një qasje të pamjaftueshme të ndjeshme, mungesë të kushteve konfidenciale për raportim dhe reagim institucional jo mjaftueshëm të shpejtë. Një pjesë e qendrave nuk ofrojnë spektrin e plotë të mbështetjes, ndërsa qasja e bazuar në nevojat e viktimës nuk është e vendosur në mënyrë sistematike.

Në përgjithësi, sistemi disponon një bazë normative dhe strukturë institucionale, por i mungojnë specializimi, standardizimi, përgatitja teknike dhe edukimi i vazhdueshëm për të siguruar një përgjigje gjithëpërfshirëse dhe efektive ndaj dhunës digjitale me bazë gjinore.

8. Rekomandime

Me qëllim të përmirësimit të përgjigjes institucionale dhe harmonizimit me standardet evropiane dhe ndërkombëtare, propozohen masat e mëposhtme:

1. Forcimi i kornizës normative dhe strategjike

- Zhvillimi i një përkufizimi të qartë kombëtar dhe i një qasjeje strategjike ndaj dhunës digjitale me bazë gjinore si kategori e veçantë analitike dhe operative.
- Përmirësimi i operacionalizimit ligjor të masave mbrojtëse në rastet me komponent digjital, me udhëzime të qarta për zbatimin e tyre.
- Harmonizimi i politikave kombëtare me standardet e përcaktuara në Direktivën (BE) 2024/1385 dhe Konventën e Stambollit.

2. Trajnim sistematik dhe i detyrueshëm i specializuar

- Vendosja e trajnimeve të detyrueshme, të vazhdueshme dhe të specializuara për të punësuarit në qendrat për punë sociale, polici, prokurori publike dhe gjykata.
- Integrimi i dimensionit gjinor dhe i qasjes së bazuar në nevojat e viktimës në të gjitha programet e trajnimit.
- Organizimi i trajnimeve të përbashkëta multisektoriale me qëllim përmirësimin e koordinimit dhe të kuptimit të roleve ndërmjet institucioneve.

3. Standardizimi i veprimit institucional

- Hartimi i protokolleve të veçanta operative për trajtimin e rasteve të dhunës digjitale me bazë gjinore.
- Zhvillimi i mjeteve të standardizuara për vlerësimin e rrezikut digjital.
- Përcaktimi i procedurave të qarta për ruajtjen, sigurimin dhe menaxhimin e provave digjitale.

4. Forcimi i kapaciteteve teknike dhe njerëzore

- Rritja e numrit të ekspertëve në njësitë policore për krimin kompjuterik dhe në qendrat hetimore.
- Sigurimi i pajisjeve teknike moderne dhe i licencave softuerike për forenzikën digjitale.
- Sigurimi i hapësirave të veçanta dhe konfidenciale për pranimin e viktimave në të gjitha institucionet përkatëse.

5. Përmirësimi i koordinimit ndërinstitutional

- Vendosja e mekanizmave të formalizuar për shkëmbim të shpejtë të informacionit ndërmjet policisë, prokurorisë dhe qendrave për punë sociale.
- Zhvillimi i afateve të qarta dhe i sistemeve të digjitalizuara të komunikimit me qëllim reduktimin e vonës administrative.
- Monitorimi dhe vlerësimi i rregullt i zbatimit të protokollit multisektorial.

6. Qasje e bazuar në të drejtat dhe nevojat e viktimës

- Vendosja e standardeve për parandalimin e viktimizimit dytësor.
- Sigurimi i një qasjeje të ndjeshme ndaj gjinisë dhe të informuar nga trauma në të gjitha institucionet.
- Zgjerimi i disponueshmërisë së mbështetjes psikologjike, juridike dhe sociale, përfshirë edhe përmes bashkëpunimit me organizatat e shoqërisë civile.

7. Monitorimi dhe mbledhja e të dhënave

- Vendosja e një sistemi për mbledhjen e të dhënave të disagreguara mbi rastet e dhunës digjitale me bazë gjinore.
- Publikimi i rregullt i raporteve mbi trajtimin dhe rezultatet e rasteve të tilla.

Zbatimi i këtyre rekomandimeve do të mundësojë transformimin gradual të sistemit ekzistues nga një qasje reaktive në një qasje proaktive, me specializim të qartë dhe përgjigje të koordinuar, në përputhje me standardet evropiane dhe nevojat e viktimave.